

MAĞDUR HAKLARI KANUNU TASLAĞI'NIN ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA İLİŞKİN HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Derya BELGİN GÜNEŞ *

Öz

Türk hukukunda çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmlar, İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre icra daireleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu usûl, takip talebi, icra emri, zorla yerine getirme ve yerine getirilmediği takdirde hapis ile tazyik etme üzerine kurulu olan bir sistemdir. Çocuğun yüksek yararını yeteri kadar gözetemeyen bu sistemin değiştirilmesi veya kaldırılması doktrin ve uygulama tarafından dile getirilmektedir.

Bu çalışmada öncelikle İcra ve İflas Kanunu'ndaki düzenlemelere ve buna ilişkin eleştiri ve sorunlara değinilmiştir. Ardından Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Mağdur Hakları Kanun Taslağı'nda yer alan, Adli Hizmet ve Mağdur Hakları Müdürlüğü tarafından çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesine ilişkin sisteme yer verilerek bu sistemin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Çocuk teslimi • Çocukla kişisel ilişki • Çocuğun Yüksek Yararı • Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı Taslağı • Zorla Yerine Getirme

* Araş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni usul ve icra iflas Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye | Research Asst. Dr., Istanbul University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure Law and Enforcement and Bankruptcy, Istanbul, Turkey.

✉ dbelgin@istanbul.edu.tr • ORCID 0000-0003-4009-4526

✎ Atıf Şekli | Cite As: BELGİN GÜNEŞ Derya, "Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nın Çocuk Teslimi Ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", SÜHFD., C. 29, S. 2, 2021, s. 887-911.

✎ İntihal | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

EVALUATION OF DRAFT LAW ON VICTIM RIGHTS WITH REGARD TO THE DELIVERY OF THE CHILD AND THE ESTABLISHMENT OF PERSONAL CONNECTION WITH THE CHILD

Abstract

In Turkish law, the judgements regarding the delivery of the child and the establishment of a personal relationship with the child are fulfilled by the enforcement offices in accordance with the Execution and Bankruptcy Law. This procedure is a system based on a request for execution, execution order, enforcement and imprisonment if not fulfilled. Change or removal of this system, which cannot adequately take into account the best interests of the child, is expressed by doctrine and practice.

In this study, first of all, the regulations in the Execution and Bankruptcy Law and the criticism and problems related to these regulations are mentioned. Afterwards, the system was included in the Draft Law on the Rights of the Victims prepared by the Ministry of Justice and the system related to the fulfillment of the aforementioned judgements by the Legal Service and Victim Rights Directorate was evaluated.

Key Words

Delivery Of The Child • Personal Connection With The Child • Best Interests Of The Child • Draft Law On Victim Rights • Enforcement

GİRİŐ

Hukukumuzda bir mahkeme kararı ile kendilerine yüklenen borçları taraflar rıza ile yerine getirmedikleri takdirde, bu mahkeme kararı devletin cebri icra yetkisi kullanılarak yerine getirilmektedir. Bir mahkeme kararında çocuk teslimine veya çocukla kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiş ise, bu kararların yerine getirilmesi icra dairesi vasıtasıyla yapılmaktadır. Buna ilişkin kanunî düzenlemeler İcra ve İflas Kanunu (İİK)'nin 25, 25/a, 25/b maddelerinde yer almaktadır. Özellikle boşanma davaları sonucunda taraflardan birine velâyet verilirken, diğeri hakkında çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarına sık rastlanmaktadır. Zaten aralarında daha eskiye dayanan uyuşmazlık bulunan tarafların, bir de çocuklara ilişkin hususlarda yargılama aşamasının ardından ilâmlı icra aşamasında bu uyuşmazlıklarının devam etmesi de kaçınılmaz olmaktadır. Anne babasının arasındaki yıpranmış ilişkiden etkilenen çocuklar, bir de icra dairesi aracılığıyla mahkeme kararının yerine getirilmesi esnasında icra memuru, kolluk kuvveti, uzmanlar karşısında cebri icraya

maruz kaldığı için olumsuz etkilenebilmektedir. Doğrudan çocukları ilgilendiren böylesine hassas bir konuda icra hukukunun şekli ve katı düzenlemeleri söz konusu mahkeme kararlarının yerine getirilmesinde çocuğun yüksek yararını ön planda tutmaktan uzaklaşmaktadır.

Bu çalışmada çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının icra dairesi aracılığıyla yerine getirilmesine ilişkin eleştiriler ve uygulamada karşılaşılan sorunlar öne çıkarılarak ilk olarak bu sistemin terk edilmesi gerekliliği ortaya konmaktadır. Son yıllarda devletin çeşitli organlarında da bu uygulamayı kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmakta ve artık bu düzenlemelerde yeniliğe gidilmesi gerektiği dile getirilmektedir. Bu konuda ortaya konmuş en somut metin olan Mağdur Hakları Kanunu Taslağı (MHKT)'nın 16. maddesi ile çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması kararlarının yerine getirilmesi görevi icra dairelerinden alınarak adlî destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerine verilmektedir. Söz konusu Taslağın hükümleri ele alınarak öngörülen sistemin yerinde olup olmadığı bu çalışma kapsamında değerlendirilmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun sistematigi içerisinde "taşınır teslimi"nden sonra düzenlenen "çocuk teslimi" kavramının kullanılmış olması, çocuğun bir eşya gibi teslim edilmesini çağrıştırdığı için bu kavramın kullanılması tercih edilmemiştir. Kanunî düzenlemeler ve MHKT ile ilgili düzenlemelerden bahsederken yine "çocuk teslimi" kavramı kullanılması zorunda kalınmış olmakla birlikte söz konusu kavram yerine kişisel ilişkiyi de içine alacak biçimde "çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi" kavramı kullanılmıştır. Ayrıca burada hem ilâmları hem de tedbir kararlarını içerisinde barındıran bir kavram olması nedeniyle "mahkeme kararları" ifadesi seçilmiştir.

I. ÇOCUKLARA İLİŞKİN VELÂYET, VESAYET VE KİŞİSEL İLİŞKİYE DAİR MAHKEME KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ BAKIMINDAN MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

A. İcra ve İflas Kanunu'ndaki Düzenlemeler ve Tarihi Gelişimi

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi hakkındaki düzenlemeler 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 25, 25/a, 25/b maddelerinde yer almaktadır.

İcra ve İflas Kanunu'nun 25. maddesine göre, çocuk teslimine dair olan ilâm icra dairesine verilerek borçluya çocuğun 7 gün içinde teslimi-

ni emreden bir icra emri gönderilir. Borçlu bu emri yerine getirmezse, çocuk nerede bulunursa bulunsun ilâm zorla yerine getirilir. Çocuk teslim edildikten sonra, diğerk taraf haklı bir sebep olmaksızın çocuğı tekrar alırsa başka bir hükme gerek kalmaksızın, çocuk icra dairesi tarafından zorla elinden alınıp diğerk tarafa teslim edilir .

İcra ve İflas Kanunu’nun 25/a maddesine göre, çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilâmların yerine getirilmesi ise, yine borçluya icra emri tebliğ edilerek yapılır. Bu icra emri, çocuğun ilâm hükümleri gereğince, lehine hüküm verilen tarafla kişisel ilişkide bulunmasına engel olunmamasını ve aksi halde ilâm hükmünün zorla yerine getirileceğini içerir. Ayrıca bu icra emrinde ilâm hükmüne aykırı davranılmasının İİK m. 341 gereğı tazyik hapsi uygulanacak bir fiil olduğı da yazılır. Borçlu bu icra emrini yerine getirmezse ilâm hükmü zorla yerine getirilir ve alacaklı şikâyet ederse ayrıca İİK m. 341’e göre borçluya yaptırım uygulanır.

İcra ve İflas Kanunu’nun 25/b maddesine göre, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların yerine getirilmesi sırasında, icra müdürü ile beraber Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu¹ tarafından görevlendirilen sosyal çalışmacı, pedagog, psikolog veya çocuk gelişimcisi gibi bir uzman, bunların bulunmadığı yerlerde ise bir eğitimcinin hazır bulundurulması zorunludur.

Gerek çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların gerek ara kararlarının yerine getirilmesine muhalefet edenlere ilişkin yaptırım ise İİK m. 341’de düzenlenmektedir. Söz konusu hükme göre, çocuk teslimi hakkındaki ilâmların veya ara kararlarının gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişiye, hüküm lehine olan kişinin şikâyeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsi uygulanır. Hapis uygulanmaya başladıktan sonra kişi, ilâmın veya ara kararının gereğı yerine getirirse tahliye edilir.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’ndan önceki 1929 tarihli ve 1424 sayılı İcra ve İflas Kanunu bu konuda herhangi bir düzenleme içermemekteydi. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu 1932 yılında yürürlüğe girdiğinde yalnızca çocuk teslimine ilişkin düzenleme yer almaktaydı. 1940 yılında yapılan değişiklikle borçluya tanınan yerine getirme süresi 5

¹ İİK m. 25/b’ye yansımamış olmakla beraber, uzmanların görevlendirilmesi bugün için Çocuk Esirgeme Kurumu’ndan değil, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve İl Müdürlükleri tarafından yapılmaktadır.

günden 7 güne çıkarılmıştı. Daha sonra 1965 yılında çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların yerine getirilmesine ilişkin hüküm İcra ve İflas Kanunu'na eklenmişti. Nihayet 2003 yılında çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların yerine getirilmesinde uzman bulundurulması kuralı getirilmişti. 2005 yılında ise İcra ve İflas Kanunu'nun 341. maddesi değişikliğe uğrayarak çocuk teslimine ilişkin kararları yerine getirmeyenler hakkında tazyik hapsi öngörülmüştü. Söz konusu maddenin daha önceki halinde, ilâmı yerine getirmeyen kimse bir aya kadar hafif hapis cezasına çarptırılmaktaydı.

B. Eleştiriler ve Sorunlar

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi gerek hukuk alanında gerek medyada uzun zamandır eleştirilere tâbi tutulan bir konudur. Medyada bu konudaki hususlara dikkat çekmek amacıyla çocuğun icra dairesi yoluyla teslimi “çocuk haczi” olarak adlandırılmaktadır.

Bu konudaki eleştirilerin başında çocukların bir taşınır mal gibi icra memuru tarafından ve polis eşliğinde anne veya babadan alınıp diğerine verilmesi gelmektedir. İcra hukuku alacaklı-borçlu ve alacak-borç kavramları üzerine kurulu bir sistem olduğundan çocuklar bakımından kıyasen dahi uygulanması, çocuklar ve hatta anne babaların psikolojileri üzerinde olumsuz ve belki de geri dönülemez etkiler doğurmaktadır. 2003 yılından bu yana mahkeme kararının yerine getirilmesi sırasında çocuğun yüksek yararının sağlanması için uzmanlardan faydalanılıyor olsa da², bu uzmanların varlığı ve etkinliği de yetersiz kalabilmektedir. Kimi zaman ise icra prosedüründen hiçbir sonuç alınamaması, çocuğun velâyetine sahip olduğu halde alamayan veya kişisel ilişki kurmak istediği halde kuramayan anne/babalar bakımından daha yıpratıcı bir süreç haline dönüşmektedir. Ayrıca icra takibi yapmak ve her defasında icra memuru ve uzmanlar ile hükmü yerine getirmeye adrese gitmek, takibe başvuran bakımından masrafları artıran ve masraflar arttığı için de bu yola başvurmaktan vazgeçmeye neden olan bir husustur.

Hukuk alanında çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi hakkında ilk olarak ileri

² ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema/ HANAĞASI, Emel, İcra ve İflâs Hukuku, 5. bası, Ankara, 2019, s. 411.

sürülen görüşe göre³, icra dairelerinin bu süreçte mümkün olduğunca geri planda olması gerekir. Bu görüşe göre, takip talebi ve icra emri aşamalarının icra dairesi tarafından yapılması, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının icra memuru tarafından değil, Adalet Bakanlığı dışında uzmanlardan oluşan resmî bir birim tarafından yerine getirilmesi tavsiye edilmişti. Daha sonra yapılan akademik çalışmalarda da mevcut sistemin terk edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁴. Kısaca bugün için doktrinde, söz konusu mahkeme kararlarının icra dairesi kanalıyla yerine getirilmemesi, artık bu uygulamadan vazgeçilmesi görüşü baskındır⁵.

Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bir bireysel başvuruda, icra dairesi aracılığıyla defalarca uğraşmasına rağmen çocuğu ile kişisel ilişki kuramayan bir baba hakkında Anayasa'nın 20. maddesindeki aile hayatına saygı hakkının ihlâl edildiğine karar verilmiştir⁶. Aynı kişinin daha önce Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuru da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin aile hayatı ile ilgili 8. maddesinin ve yargının uzunluğu bakımından 6. maddenin 1. fıkrasının ihlal edildiği gerekçeyle kabul edilmiştir. Bu kararda özellikle *"Mevcut davada uygulandığı gibi, genel icra hukukunun, aile hayatına saygı hakkı alanında karşılaşılan direnme türü için uygun olmadığı ortaya çıkmaktadır."* ifadesi dikkat çekicidir⁷.

³ BELGİN, Derya, Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlâmların İcrası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 135-136.

⁴ MARDİN, Çağrı, Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâmların İcrası, Ankara, 2019, s. 197; GÜVEN, Aydın, Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlâmların İcrası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 216-217; ÖZBAY, İbrahim, "Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâmların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 2017, Y. 4, S. 2, s. 108; SARISÖZEN, Serhat, "İcra ve İflas Hukukunda Canlı Hacı", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2015, s. 94-95; REYHANİ YÜKSEL, Sera, "Üçüncü Kişilerin Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasını İsteme Hakkı", Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 2, 2019, s. 1554.

⁵ Azınlıkta kalan bir görüşe göre, yalnızca İcra ve İflas Kanunu'ndaki hükümlerin değiştirilmesi sorunların çözümünde yeterlidir, YÜCEL, Yeliz, Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı, İstanbul, 2018, s. 198.

⁶ Cengiz Kılıç, B. No: 2013/3181, 3/2/2016, §§ 94-96, 116 (RG, 16.3.2016, S. 29655).

⁷ Cengiz Kılıç/Türkiye, B. No: 16192/06, 6.12.2011, § 130.

Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Daire Başkanlığı da bu hususta bir çalışma yapmıştır. Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi bakımından hazırlanan raporda, bu konuda üç farklı model getirilebileceğinden bahsedilmektedir⁸. Bunlardan ilki ve en faydalı olduğu belirtilen model, bu işin tamamen adliye binası dışında gerçekleştirilmesidir. Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi kamu gücüne sahip idarî bir birim tarafından ve uzmanlar eliyle gerçekleştirilmelidir. Bu şekilde adliye dışında mahkeme kararlarının yerine getirilecek olması halinde ciddi ve sağlam denetim mekanizmalarının da oluşturulması gerekir. İkinci bir model, kararı veren aile mahkemesi aracılığıyla bu kararların yerine getirilmesidir. Yine burada aile mahkemesinde görevli uzmanlardan faydalanılacaktır. Ancak mahkemelerin mevcut iş yükünü artırması ve yine adliye binası içerisinde gerçekleşmesi nedeniyle ülkemiz şartlarına çok uygun düşmediği belirtilmiştir. Üçüncü bir model olarak ise adliye binası içerisinde yine uzmanların yer aldığı ayrı bir idarî birim aracılığıyla kararların yerine getirilmesi düşünülebileceği ifade edilmiştir. Burada icra dairesinden bağımsız bir birim olsa da adliye binasının içerisinde olması bu modelin olumsuz yönünü teşkil etmektedir.

Adalet Bakanlığı yine 2017 yılında hazırladığı Mağdur Hakları Kanunu Taslağı'nda çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi bakımından birtakım düzenlemeler öngörmektedir. Buna göre, söz konusu mahkeme kararlarının Adalet Bakanlığı'na bağlı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü tarafından yerine getirilmesi önerilmektedir. Bu Kanun Taslağı yukarıda belirtilen üçüncü modeli benimsemektedir. Söz konusu Taslağın ayrıntılarına aşağıda değinilecektir.

Mayıs 2019'da duyurulan Yargı Reformu Stratejisi'nde “Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması icra müdürlüklerinin görevi olmaktan çıkartılacak ve bu işlemin harç alınmaksızın uzmanlar vasıtasıyla yapılması sağlanacaktır.” ifadesi yer almaktadır.

Aralık 2019 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından da bu konu bir rapor halinde etraflıca ele alınmıştır. Bu raporda da çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının ye-

⁸ Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, Çocuk Teslimi Sürecine Mağduriyet Odaklı Yaklaşım, (Çevrimiçi) <https://magdur.adalet.gov.tr/cocuk-teslimi-surecine-magduriyet-odakli-yaklasim-01497>, Erişim Tarihi: 11.11.2019, s. 72-75.

rine getirilmesi hususlarının icra sisteminden çıkarılması gerektiği belirtilmektedir⁹. Bu raporun önem arz ettiği başka bir husus ise, Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından verilen tavsiye kararları hakkında Adalet Bakanlığı'nca verilen cevabi yazılara yer vermesidir. Buna göre, *“çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının icra müdürlüklerinin görevi olmaktan çıkartılacağı ve bu işlemin harç alınmaksızın uzmanlar tarafından yapılacağı, ayrıca çocuğun üstün yararı ile bütün aile fertlerinin hukukunu koruyan, adli süreç içerisinde örselenmelerini önleyen ve uyuşmazlığın en kısa sürede çözümüne imkân veren yeni bir yargılama usulü gerçekleştirileceği ve mahkeme temelli aile arabuluculuğu getirileceği”* Adalet Bakanlığı tarafından belirtilmiştir¹⁰.

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi icra dairelerinin görevinden çıkarılmasına yönelik henüz herhangi bir kanunî düzenleme yapılmamıştır. Devlet mekanizması içerisinde çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının icra dairesi aracılığıyla yerine getirilmesinden vazgeçildiği açık olarak ortadadır. Bu nedenle bir an evvel gerekli kanuni düzenlemeleri yapılarak yürürlüğe girmesi gerekmektedir.

II. MAĞDUR HAKLARI KANUNU TASLAĞI'NDAKİ SİSTEM

A. Genel Olarak

2017 yılında Adalet Bakanlığı tarafından “Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı” Taslağı hazırlanmış ve kamu kurum ve kuruluşlarına görüşleri sorulmak üzere gönderilmiştir¹¹. Ancak henüz söz konusu Taslak kanunlaşmamıştır.

MHKT esasen ceza soruşturması ve kovuşturması sürecinde mağdurların haklarının kapsamını genişletmek amacıyla hazırlanmıştır¹².

⁹ Kamu Denetçiliği Kurumu, Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor, (Çevrimiçi) <https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/icra-teslim-raporu/mobile/index.html>, Erişim Tarihi: 15.9.2020, s. 89.

¹⁰ Kamu Denetçiliği Kurumu, s. 90.

¹¹ MHKT'nin tam metni için bkz. <https://magdur.adalet.gov.tr/adalet-bakanligi-kanunlar-genel-mudurlugu-tarafindan-2017-yilinda-hazirlanarak-kamu-kurum-ve-kuruluslarina-goruse-gonderilen--magdur-haklari-kanunu-tasarisi-taslagi-01528>, Erişim Tarihi: 12.11.2019.

¹² Tasarı taslağının genel gerekçesinde bu amaç şöyle ifade edilmiştir: *“Tasarının amacı, soruşturma veya kovuşturma aşamasında suç mağdurlarına tanınan haklar ile sağlanan hizmet ve yardımlara ilişkin esasları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine dair görev, yetki ve sorumlulukları düzenlemek olarak belirlenmiştir.”*

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi, ceza ve ceza muhakemesi hukukunu ilgilendiren bir alan değildir. Ama MHKT'da "kırılgan grup"¹³ arasında yer alan çocuklar bakımından yaşanan sorunları bertaraf etmek amacıyla İcra ve İflas Kanunu'ndaki hükümler kaldırılarak farklı bir sistem getirilmiştir. Öngörülen bu sistemde mevcut icra dairesi odaklı sistemden vazgeçilerek çocuğun yüksek yararını dikkate alan ve çocuk merkezli yeni bir modelin getirilmesi hedeflenmektedir.

MHKT'nin genel gerekçesinde ifade edildiği üzere, 2016 yılında hazırlanan bir Meclis Araştırma Komisyonu raporunda ortaya çıkan sonuç doğrultusunda bu kanun değişikliği hazırlanmıştır. Söz konusu rapora göre, çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi icra dairelerinin görev alanından çıkartılmalı, içerisinde uzmanların bulunduğu, söz konusu sürecin her aşamasında hem çocuğun hem de tarafların zarar görmesine engel olmaya yönelik, mahkemelerce verilen kararların yerine getirilmesi ve yerine getirildikten sonra da takibini sağlamak üzere kamu gücüne sahip idarî bir birim tarafından söz konusu işlemlerin yapılması gerektiği önerilmektedir¹⁴.

B. Çocuklara İlişkin Velâyet, Vesayet ve Kişisel İlişkiye Dair Mahkeme Kararlarının 'Adlî Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü' Tarafından Yerine Getirilmesi

Öncelikle MHKT'ya göre İcra ve İflas Kanunu'nun çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların yerine getirilmesine ilişkin 25, 25/a, 25/b maddeleri ve çocuk teslimi emrine muhalefeti düzenleyen 341. maddeleri yürürlükten kaldırılacaktır (MHKT m. 33/I).

MHKT'da öngörülen modelde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâm veya tedbir kararı bu kararın yükümlüsü tarafından rızasıyla yerine getirilmez ise yerine getirilmesini isteyen tarafın, çocuğun oturduğu yer adlî destek ve mağdur hizmetleri müdür-

¹³ MHKT m. 2: "f) Kırılgan Grup: Cinsel suç, aile içi şiddet, terör, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçu mağdurları ile çocuk, kadın, yaşlı ve engelli mağdurları"

¹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İle Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 26. Dönem Yasama Dönemi, 1. Yasama Yılı, Sıra S. 399, 14.5.2016, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>, Erişim Tarihi: 12.11.2019, s. 374-375.

lüğüne başvurulması gerekir (MHKT m. 16/I). Başvuru, başka yerdeki adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğüne yapılmış ise, derhal çocuğun oturduğu yer müdürlüğüne gönderilir (MHKT m. 16/VI). Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünde bir müdür, yeterli sayıda adli destek uzmanı ve yardımcı personel bulunur (MHKT m. 10/II, c. 3). Adli destek uzmanları, Mağdur Hakları Daire Başkanlığı ile adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesinde çalışan psikolog, pedagog veya sosyal çalışmacı mesleğine sahip görevlilerdir (MHKT m. 2/I, ğ). Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri řu an için 99 adet adliyede kurulmuştur ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile verilen görevleri yerine getirmektedir¹⁵.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâm veya tedbir kararının yerine getirilmesi talebini alan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü, teslim yükümlüsü kişiyle telefon gibi iletişim araçlarıyla irtibata geçer ve çocuğun karşı tarafa teslimini ister. Buna göre çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının, ilâmda belirlenen koşullarda, başkaca bir işlem veya ihtar yapılmasına gerek kalmaksızın yerine getirilmesi gerekir. Teslim yeri olarak, çocuğun bulunduğu adres, adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü veya belirlenen başka bir yer kararlaştırılabilir (MHKT m. 16/I, c. 2).

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması yükümlülüğü yerine getirilmez ise, talep üzerine, kararın nasıl uygulanacağını göstermek için adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü tarafından bir “plan” hazırlanır. Bu plan hazırlanırken mümkünse tarafların veya vekillerinin katılımı da sağlanır. Bu plan kapsamında çocuğun yüksek yararının yanı sıra teslim sürecinin çocuğun psikolojisi üzerindeki etkisi de esas alınır. Söz konusu plan, tarafların kararda gösterilen hak, yükümlülük ve sorumluluklarını içerir ve planda, plana uymayan kişilere uygulanacak yaptırımlar da gösterilir. Plan, aile mahkemesi hâkiminin onayına sunulur ve mahkemece onaylanmış plan, hazır olmayan tarafa tebliğ edilir (MHKT m. 16/II).

Aile mahkemesi tarafından plan onaylandıktan sonra, taraflar yükümlülüklerini, herhangi bir işlem veya ihtar yapılmaksızın plana uygun olarak yerine getirmek zorundadır. Plana uygun hareket edilmediğı

¹⁵ Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Kararname No. 63 (RG, 10.6.2020, S. 31151).

takdirde karşı tarafın talebi üzerine planın gereği adlî destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünce zorla yerine getirilir (MHKT m. 16/III).

Kararın zorla yerine getirilmesine ilişkin işlemler adlî destek uzmanları tarafından yürütülür. Söz konusu uzmanın bulunmadığı yerlerde bu işlemler, adalet komisyonu tarafından görevlendirilen memurlar tarafından yerine getirilir. Görevlendirilen bu memurun yanında, sosyal çalışmacı, pedagog, psikolog veya çocuk gelişimcisi mesleklerine mensup bir uzmanın, bunların bulunmadığı yerlerde bir eğitimcinin hazır bulundurulması gerekir. Adlî destek uzmanı veya görevlendirilen memur, plan çerçevesinde belirlenen görevlerini yerine getirirken gerekirse, kolluk kuvvetlerine yardım talebinde bulunabilir. Kolluk birimleri söz konusu talepleri derhal yerine getirmek zorundadır (MHKT m. 16/IV).

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması sırasında, bu ilâmların yerine getirilmesi talebinde bulunan taraf hazır bulunur. Ancak, adlî destek uzmanı veya görevlendirilen memurun gerekli görmesi halinde bu işlemin, talep eden taraf hazır bulunmaksızın da yapılması mümkündür (MHKT m. 16/V).

Adlî destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğü tarafından bu maddede kapsamında yapılan iş ve işlemlerin denetimi icra ve iflâs hukukuna özgü bir yol olan şikâyet kurumu ile yapılacaktır. Ancak bu konuda görevli mahkeme icra mahkemesi değil, aile mahkemesidir. Aile mahkemesine yapılan şikâyet, İcra ve İflas Kanunu'nun 16 ilâ 18. maddeleri kıyasen uygulanmak suretiyle hükme bağlanır (MHKT m. 16/VII). Bu durumda söz konusu müdürlüğün yaptığı iş ve işlemlere karşı şikâyet yoluna başvuru süresi kamu düzenine aykırılık gerekçesi ile süresiz olduğu kabul edilmelidir¹⁶. Çünkü çocuğun yüksek yararı karşısında kanuna aykırı yapılan işlemler nedeniyle kamu düzeninin ihlal edildiği kabul edilmelidir.

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâm veya tedbir kararının yerine getirilmemesi halinde uygulanacak yaptırımlar İcra ve İflas Kanunu'nun 341. maddesi ile büyük ölçüde benzerdir. Söz konusu ilâm veya tedbir kararı kapsamında hazırlanan plana aykırı hareket eden kişiler ile planın yerine getirilmesini engelleyen kişiler

¹⁶ KURU, s. 109; PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. bası, İstanbul, 2019, s. 66-67; ARSLAN/ YILMAZ/ TAŞPINAR AYVAZ/ HANAĞASI, s. 79; ATALI/ ERMENEK/ ERDOĞAN, s. 57.

hakkında, şikâyet üzerine, altı aya kadar tazyik hapsi uygulanmasına karar verilir. Söz konusu tazyik hapsinin uygulanmaya başlamasından sonra plan yerine getirilirse, kişi derhal tahliye edilir. Ancak ilgili kişi bu hükümden yalnızca bir defa yararlanabilir. Başka bir deyişle, planın yerine getirilmemesinden dolayı hakkında tazyik hapsi uygulanmış bir kişi, bu fiilini tekrarlar ise, hapsin uygulanması sırasında planın gereğini yerine getirirse dahi tahliyesi sonucu ortaya çıkmaz. Bu fiile ilişkin yargılama yapmakla görevli mahkeme de aile mahkemesidir. Bu durumlarda aile mahkemesi İcra ve İflas Kanunu'nun 347 ilâ 354. maddelerinde düzenlenen icra ve iflas suçları hakkındaki yargılama usûlüne ilişkin hükümleri uygular (MHKT m. 16/VIII).

Taslakta tazyik yaptırımına ilişkin aile mahkemesi kararına karşı itiraz yolu da öngörölmüştür. Aile mahkemesinin kararına itiraz edilmesi halinde, itirazı inceleyecek merci, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daire, son numaralı daire için birinci daire, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde en yakın aile mahkemesidir. İtiraz incelemesi sonucunda verilen karara karşı kanun yolu kapalıdır (MHKT m. 16/VIII).

Velâyete sahip ana veya baba, plandaki yükümlölüğü haklı bir sebep olmaksızın birden fazla defa yerine getirmez ise çocuğun menfaati dikkate alınarak aile mahkemesi tarafından velâyet sahibinin değiştirilmesi veya gerekirse velâyetin kaldırılarak çocuğa vasi de atanması mümkündür. Buna göre, söz konusu ilâmın yerine getirilmemesinin tazyik hapsi dışında başka bir yaptırımını olarak velâyetin değiştirilmesi veya kaldırılması öngörölmüştür. Aile mahkemesi, velâyeti veya çocuk ile kişisel ilişkiyi düzenleyen kararında bu husus hakkında tarafları önceden ihtar eder (MHKT m. 16/IX).

Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi kapsamında taraflardan herhangi bir masraf alınmaz. Bu maddeye göre yapılan giderler, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır (MHKT m. 16/X).

C. Mağdur Hakları Kanunu Taslağı

Hükümlerinin Değerlendirilmesi

Öncelikle MHKT'nin değerlendirilmesinde olumlu yönlerinden bahsetmek gerekir. En olumlu gelişme, çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesinde icra

dairelerinden vazgeçilmiş olmasıdır. Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının ilk aşamada rıza ile yerine getirilmeye çalışılması da yıpratıcı bir sürecin önüne geçebilmek açısından faydalı bulunabilir. Başka bir olumlu yön ise, bu mahkeme kararlarının yerine getirilmesinde masrafların talep eden tarafından değil, Adalet Bakanlığı tarafından karşılanacak olmasıdır¹⁷.

MHKT'nin olumlu yönlerine karşın, olumsuz ve eleştiriye muhtaç yönleri de bulunmaktadır. Öncelikle Adalet Bakanlığı Mağdur Hakları Daire Başkanlığının hazırladığı raporda¹⁸ da belirtildiği üzere, söz konusu mahkeme kararlarının yerine getirilmesi sürecine taraflar ve çocuklar bakımından en uygun düşen modelin bu kararların yerine getirilmesinin adliye dışına taşınmasıdır. Ancak Bakanlık, en uygun model olarak sürecin adliye dışında kamu gücüne sahip idari bir birim tarafından yerine getirilmesi olarak görmesine rağmen, MHKT'da yine adliyeler içerisinde Adalet Bakanlığına bağlı ayrı bir birim tarafından yerine getirilmesi modeli tercih edilmiştir. Kanaatimizce, çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi İcra ve İflas Kanunu'ndan çıkarılırken bu işin adliye dışında resmî bir birim tarafından yerine getirilmesi yeni yapılacak kanunî düzenlemelerde esas alınmalıdır.

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi bakımından ideal olan hükmün taraflarının mahkeme kararına kendiliğinden uymasıdır¹⁹. Mahkeme kararının adlî destek uzmanı tarafından da olsa “zorla” yerine getirilmesinin mevcut sistemden yalnızca bir adım ileri gittiğini söyleyebiliriz. Taraflar mahkeme kararına uymak konusunda anlaşmazlık yaşadıklarında sorunların aile arabuluculuğu ile giderilmesinin mümkün kılınması ve aile arabuluculuğunun özendirilmesi ve artırılmasına yönelik faaliyetler yapılması da gereklidir²⁰. Bu şekilde zor kullanmaya gerek kalmaksızın

¹⁷ MARDİN, s. 50.

¹⁸ Bkz. dn. 7.

¹⁹ ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin, İcra ve İflas Hukuku, 3. bası, Ankara, 2020 s. 448.

²⁰ Çocuğun velâyeti ve çocuk ile kişisel ilişki kurulması mevzuatımız gereğince arabulucuğa elverişli kabul edilmemektedir. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 1. maddesinin 2. fıkrası kapsamında bu hususlar üzerinde tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği kabul edildiği ve bu hususlar bakımından Türk Medeni Kanunu'nun 184. maddesinin 5. bendi gereğince hâkim tarafından onaylanması gerektiği için aile arabuluculuğu bugün için

anne-baba ve çocuk arasındaki sorunların giderilmesi hatta ortaya çıkmasının önlenmesi sağlanabilir. Velâyet ve kişisel ilişki bakımından taraflar arasında sorunların ortaya çıkmasını önemli ölçüde azaltacak başka bir imkan da ortak velâyettir²¹. Ortak velâyette eşler, velâyet bakımından eş yetkilere sahip olacağından boşanmış eşler arasında mahkeme kararının zorla yerine getirilmesi olasılığı oldukça azalacaktır. Sonuç itibarıyla kanaatimizce tarafların çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarına uymadıkları takdirde yerine getirilmesinin sağlanmasında çocuğun yüksek yararına hizmet eden bir sistemin oluşturulmasının yanı sıra bu uyuşmazlıkların çıkmasını önleyici ve azaltıcı, aile arabuluculuğu ve ortak velâyet gibi, mekanizmaların desteklenmesi ve artırılması gerekmektedir. Zira tek başına İcra ve İflâs Kanunu'nda yapılan değişiklikler yetersiz kalacaktır.

Mağdur Hakları Kanun Taslağı'nda öngörülen sistemde, öncelikle taraflarla iletişim kurarak mahkeme kararının yerine getirilmesi sağlanmaya çalışılmakta, bir "plan" hazırlanmakta, buna da uyulmazsa zorla yerine getirme yoluna gidilmektedir. Bu zorla yerine getirme aşamasının, halihazırdaki mahkeme kararının icra dairesi yoluyla yerine getirilmesinden büyük bir farkı bulunmamakta, yine ilgilinin kapısına polis eşliğinde gidilmektedir. Tek fark olarak, planın yerine getirilmesinde icra memuru yerine adli hizmet uzmanı yer almaktadır. Yine ilgilinin adresine polis eşliğinde gidilerek mahkeme kararının gereği zorla yerine getirilmeye çalışıldığında bugünkü durumdan farklı bir sonuç çıkma ihtimali oldukça düşüktür²².

"Plan" denilen kavram ise oldukça belirsizdir. Uzmanlar bakımından planda neler yer alabileceği, uzmanın nereye kadar inisiyatif kullanabileceği belirsizdir. Keza uzmanın görevinin, kararın yerine geti-

mümkün görünmemektedir. Buna karşılık kanaatimizce, olması gereken hukuk bakımından tarafların aile arabuluculuğunda çocuğun velâyeti ve kişisel ilişki üzerinde anlaşmaya varabilmelerini sağlayacak kanunî düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Böylece taraflar arasındaki çekişmenin ve uyuşmazlıkların ortaya çıkması ihtimali azaltılarak çocuğun yüksek yararına hizmet edilmiş olacaktır.

²¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, mahkemelerin ortak velâyet kararı vermesinde Türk Hukukunda bir engel olmadığı kanaatindedir "...Yukarıda değinilen iç hukukumuz ve kamu düzeni kavramıyla ilgili açıklamalara göre somut olay değerlendirildiğinde "ortak velâyet" düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine "açıkça" aykırı olduğunu ya da Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal ettiğini söylemek mümkün değildir..." 2. HD, 20.02.2017, E. 2016/15771, K. 2017/1737 (Legalbank).

²² MARDİN, s. 49.

rilmesi bakımından tarafların uzlaşabileceği bir plan mı yapmak olduğu Taslak'tan anlaşılmamaktadır.

İçerik olarak belirsiz olmasının yanı sıra “plan”ın hukukî niteliği de belirsizdir. Adlî destek ve mağdur hizmetleri müdürlüğünün Adalet Bakanlığı'na bağlı resmî bir daire olduğuna ve bu müdürlükte çalışan adlî destek uzmanlarının devlet memuru olduğuna şüphe yoktur. Bu anlamda söz konusu müdürlüğün yalnızca çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile sınırlı olarak icraî organ olduğu söylenebilir. Adlî destek uzmanlarının zor kullanma yetkisine sahip olması ile müdürlüğün yaptığı iş ve işlemlerin şikâyet yoluyla aile mahkemesince denetlenmesi bu niteliği de desteklemektedir. Dolayısıyla söz konusu müdürlük tarafından hazırlanan “plan” hukukî niteliği itibarıyla resmî ve icraî bir belgedir.

Plan bakımından başka bir sorun da uzmanın, bu plan ile aile mahkemesi tarafından verilmiş bir kesin hükmü değiştirebilme yetkisinin olup olmayacağıdır. Örneğin, kişisel ilişki kurulmasına ilişkin aile mahkemesi kararına karşın, “plan” gereğince çocuğu psikolojisinin olumsuz etkilediği gerekçesiyle kişisel ilişki kurulmamasına karar verilmemesi gerekir²³. Çünkü medenî usûl hukukunda kesin hükmün değiştirilmesi sınırlı hallerde kabul edilir. Sadece yargılamanın yenilenmesi veya değişiklik davası yoluyla kesin hüküm değiştirilebilir²⁴. Dolayısıyla uzmanın hazırlayacağı plan ile aile mahkemesi kararını değiştirmesi kanaatimizce mümkün değildir. Bu nedenle, uzman, plan aracılığıyla kesin hükmü değiştirirse, aile mahkemesinin onayına sunulduğunda onaylanmaması gerekir. Olması gereken, aile mahkemesinin, özellikle kişisel ilişki şartları hakkında kalıplaşmış kararlar yerine somut uyumsuzluğa ve tarafların durumuna uygun olarak karar vermesidir.

²³ Yargıtay bu gibi durumlarda icra memurunun İİK m. 25/b gereği hazır bulunan uzmanın görüşü nedeniyle ilamın yerine getirilmemesini kanuna aykırı bulmuştur, 12. HD, 9.6.2009, E. 2009/4318, K. 2019/12326 (KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. bası, Ankara, 2013, s. 983).

²⁴ KURU, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usûl Hukuku, İstanbul, 2016, s. 786-787; ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYYVAZ, Sema/ HANAĞASI, Emel, Medeni Usûl Hukuku, 6. bası, Ankara, 2020, s. 718-719; PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usûl Hukuku, 8. bası, İstanbul, 2020, s. 459-460; ATALI, Murat/ ERMENEK, İbrahim/ ERDOĞAN, Ersin, Medeni Usûl Hukuku, 3. bası, Ankara, 2020, s. 658, 673.

Aile mahkemesinin onay için gelen plan metni üzerindeki denetim yetkisinin kapsamı da kanun ile belirlenmelidir²⁵. Özellikle bu denetimi yapan aile mahkemesinin, daha önce verilen aile mahkemesi kararında değişiklik yapma yetkisine sahip olup olmayacağı açıkça düzenlenmelidir.

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi sırasında kolluk kuvveti bulundurulması uygulamasından vazgeçilmiyor ise, en azından kolluk kuvvetlerinin çocuk teslimi sırasında sivil kıyafetli olması hususu da kanaatimizce bu Taslak'ta yer almalıydı.

İcra ve İflas Kanunu'nda sistematik bakımından taşınır "teslimi"nden sonra çocuk "teslimi" kavramı tercih edilmiştir. MHKT'da da bu kavram kullanılmaya devam edilmiştir. Ancak çocuğun herhangi bir mal gibi "teslim"i kavramının bu konuda yeni bir düzenleme yapılırken terk edilmesi kanaatimizce uygun düşecektir. Çocuğun yararının gözetilmesi konusunda hassasiyet gösterilmesi kullanılan dile de yansımalıdır. Bu nedenle "çocuk teslimi" kavramı yerine "velâyetle ilişkin kararların yerine getirilmesi" veya çocukla kişisel ilişkiyi de kapsayacak şekilde "çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi" ifadeleri kullanılabilir.

SONUÇ

Öncelikle çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi bakımından kanun değişikliğinin zaruri olduğunu söylemek gerekir. Bu anlamda çalışmanın konusunu oluşturan Taslak hükümlerinin bunu sağlamak adına çok olumlu bir adım olduğu kanaatini taşımaktayız.

Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi Avrupa ülkelerinde icra dairesi kanalıyla yapılmamaktadır. Bizim de öncelikle bu yönde bir kanunî düzenlemeye ihtiyacımız bulunmaktadır. Hatta çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesinde hem çocuk hem ebeveynler bakımından en ideal sistem, bunun adliye dışında bir kurum tarafından yerine getirilmesidir.

Adalet Bakanlığı bu konuda bir kanun tasarısı hazırlayıp kamu kurum ve kuruluşlarına görüş sormak için göndermiştir. Ancak 2017

²⁵ MARDİN, s. 49.

tarihli bu tasarı Meclis gündemine gelememiştir. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü pilot illerde kurularak çalışmalar yapmaktadır.

Yargı Reformu Stratejisi belgesi kapsamında ilk paket (7188 sayılı Kanun) kanunlaştıktan sonra çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi hakkındaki düzenlemelerin ikinci yargı reformu paketinde yer alması beklenmekteydi. Ancak ikinci yargı paketi olan 7251 sayılı Kanun'da da bu konuda herhangi bir düzenleme yer almadı. Çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesi bakımından yapılacak düzenlemeler Yargı Reformu Stratejisi belgesinde hukuk yargılaması bölümünde yer almasına rağmen, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda birçok değişiklik yapılmış olmakla birlikte, söz konusu husus hakkında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. En büyük temennimiz bu konuda kanunî düzenlemelerin yapılarak bir an evvel çocuklara ilişkin velâyet, vesayet ve kişisel ilişkiye dair mahkeme kararlarının yerine getirilmesinin icra dairelerinin görevinden çıkarılmasıdır.

Esasen önemli olan velâyet ve kişisel ilişki bakımından ebeveynler arasındaki sorunların doğmasını baştan engellemek olmalıdır. Bu nedenle İcra ve İflas Kanunu'ndaki hükümlerin kaldırılmasının yanı sıra ortak velâyet ve aile arabuluculuğu uygulamalarının özendirilmesi ve artırılması ileride velâyet ve kişisel ilişki bakımından sorunların doğmasını engelleyici ve önemli ölçüde azaltıcı işleve sahip olacaktır. Özellikle ortak velâyette eşler velâyet bakımından eş yetkilere sahip olacağından boşanmış eşler arasında mahkeme kararının zorla yerine getirilmesi olasılığı oldukça azalacaktır. Son yıllarda iş, ticaret ve tüketici hukuku uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuğun getirilmesi karşısında, ileride aile arabuluculuğunun da zorunlu hale gelmesi konumuz bakımından kanaatimizce faydalı olabilir. Ebeveynler arasında riayet edebilecekleri bir düzenin oluşturulması ve kavga ve çekişme ortamından uzaklaştırılması, böylece çocuğun yüksek yararının sağlanması açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAşPINAR AYVAZ, Sema/ HANAĞASI, Emel: İcra ve İflâs Hukuku, 5. bası, Ankara, 2019.
- ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAşPINAR AYVAZ, Sema/ HANAĞASI, Emel: Medeni Usûl Hukuku, 6. bası, Ankara, 2020.
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: İcra ve İflas Hukuku, 3. bası, Ankara, 2020.
- ATALI, Murat/ ERMENEK, İbrahim/ ERDOĞAN, Ersin: Medeni Usûl Hukuku, 3. bası, Ankara, 2020.
- BELGİN, Derya: Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlâmların İcrası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- GÜVEN, Aydın: Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlâmların İcrası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.
- Kamu Denetçiliği Kurumu: Çocuk Tesliminde Hak İhlallerine ve Yoksulluk Nafakasına İlişkin Özel Rapor, (Çevrimiçi) <https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/icra-teslim-raporu/mobile/index.html>, Erişim Tarihi: 15.8.2020.
- KURU, Baki: İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2. bası, Ankara, 2013.
- KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usûl Hukuku, İstanbul, 2016.
- Mağdur Hakları Daire Başkanlığı: Çocuk Teslimi Sürecine Mağduriyet Odaklı Yaklaşım, (Çevrimiçi) <https://magdur.adalet.gov.tr/cocuk-teslimi-surecine-magduriyet-odakli-yaklasim-01497>, Erişim Tarihi: 11.11.2019.
- MARDİN, Çağrı: Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâmların İcrası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.
- ÖZBAY, İbrahim: “Türk Hukukunda Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına İlişkin İlâmların İcrası Hakkındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 2017, Y. 4, S. 2, s. 31-110.
- PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. bası, İstanbul, 2019.
- PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES: Muhammet, Medeni Usûl Hukuku, 8. bası, İstanbul, 2020.

- REYHANİ YÜKSEL, Sera: “Üçüncü Kişilerin Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasını İsteme Hakkı”, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 2, 2019, s. 1539-1556.
- SARISÖZEN, Serhat: “İcra ve İflas Hukukunda Canlı Hacı”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2015, s. 53-97.
- YÜCEL, Yeliz: Türk Medeni Hukukunda Boşanma Halinde Velayet, Çocukla Kişisel İlişki Kurulması ve Çocuğun Soyadı, İstanbul, 2018.